

Oppilaitosympäristön ja -yhteisön tarkastus – malli monialaiseen toteutukseen

Marke Hietanen-Peltola, ylilääkäri
Susanna Fagerlund-Jalokinos

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

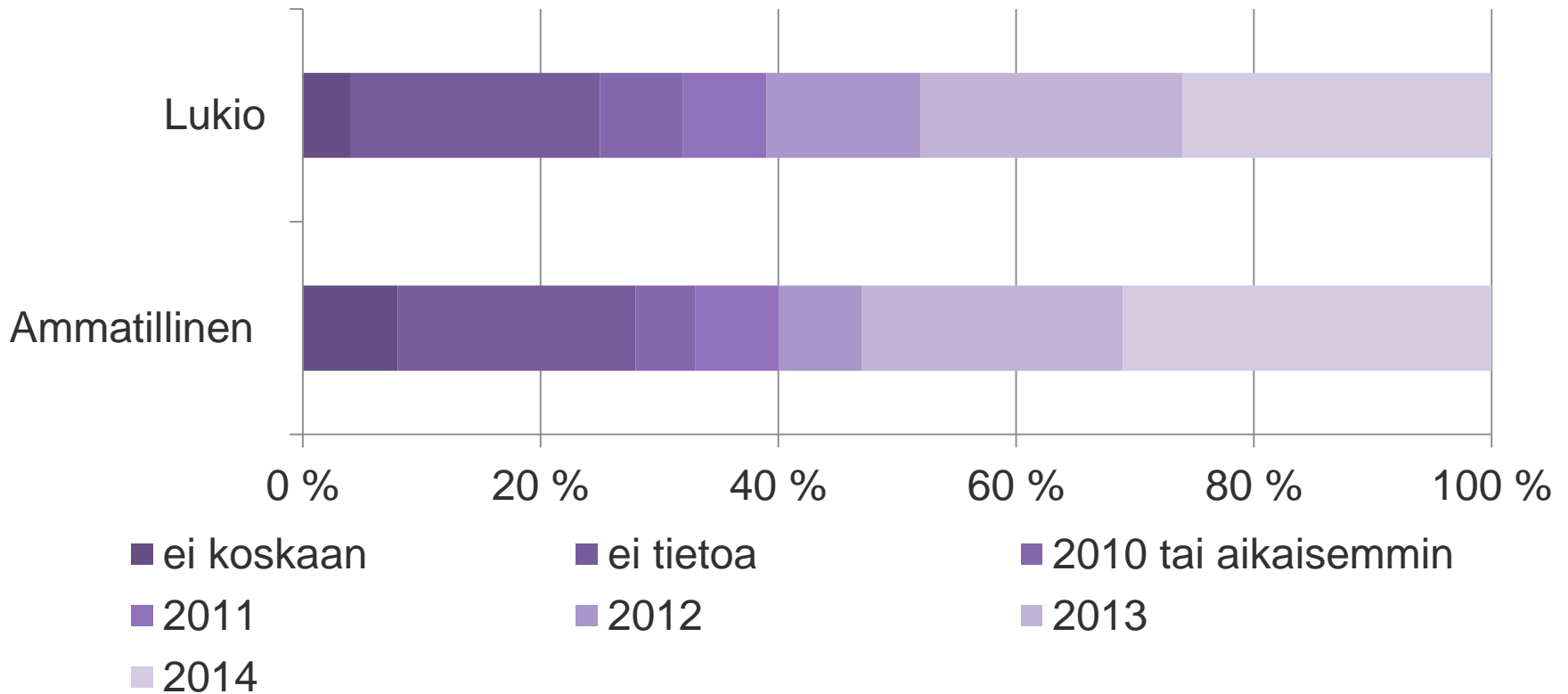

Miksi ja miten?

- Opiskelijoilla **on oikeus** terveelliseen ja turvalliseen opiskeluympäristöön sekä hyvinvoivaan ja yhteisöön
- **Ympäristö ja yhteisö** vaikuttavat opiskelijan terveyteen ja opiskelukykyyn
 - Suojattava terveyttä ja mahdollistettava terveyttä edistävien valintojen tekeminen
 - Eivät saa vaarantaa kenenkään terveyttä
- Eri viranomaisten ja muiden toimijoiden kannalta kyse on **velvoitteista ja tehtävistä** huolehtia oppilaitoksen terveellisyydestä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista
- Tarkastukset ovat yksi keino toteuttaa tätä tehtävää - ja ainoa keino toimia laajasti monialaisesti yhdessä?
- **Oppilaitosten tarkastaminen on tärkeä osa oppilaitoksen yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä**

Toteutuneet tarkastukset toisen asteen oppilaitoksissa

Oppilaitoksen viimeisimmän tarkastuksen ajankohta

(TEA-kysely lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin 2014)

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastus

- On kolmen vuoden välein jokaisessa oppilaitoksessa toteutettava tarkastus
 - ennaltaehkäisevä ja varhaisen puuttumisen työote
- Velvoite tulee **Terveydenhuoltolaista**, jossa tarkastus on määritelty opiskeluterveydenhuollon yhdeksi tehtäväksi **Asetus 338/2011** velvoittaa tekemään tarkastuksen laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja myös opiskelijoiden kanssa
- **Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki**
 - Koskee esi- ja perusopetusta, lukioita ja ammatillisia oppilaitoksia
 - velvoittaa **kaikkia opiskeluhuollon toimijoita** yhteisölliseen opiskeluhuoltotyöhön, jolla edistetään oppilaitos- ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä hyvinvointia yhteisössä

Lainsäädäntö velvoittaa huolehtimaan oppilaitoksen terveellisyydestä, turvallisuudesta ja hyvinvoinnista

- Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön
 - **Lukiolaki ja laki ammatillisesta peruskoulutuksesta**
 - **Yliopistolaki, ammattikorkeakoululaki ym.**
- Myös opetussuunnitelmien perusteissa
- **Terveydensuojelulaki ja -asetus** velvoittavat terveydensuojelua oppilaitosten tarkastamiseen
 - Yhteistyövelvoite
 - Valviran ohjeissa, valvontaohjelmassa ja asetuksessa 338/2011 sidotaan tarkastus osaksi monialaista tarkastusta
- Samansuuntaisia oppilaitokseen liittyviä tehtäviä on myös **muiden viranomaisten työtä ohjaavissa säädöksissä**

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

- On **opiskeluhooltotyön ensisijainen toteuttamismuoto oppilaitoksissa**
- Kuuluu kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien ja toimivien ammattilaisten tehtäviin
- Oppilaitoksen opiskeluhooltoryhmällä vastuu suunnittelusta, toteuttamisesta, seurannasta ja arvioinnista
 - Monialainen ryhmä, mukana rehtori, opettaja, terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori, psykologi, oppilaiden/opiskelijoiden edustus, huoltajien edustus, tarvittavat yhteistyökumppanit
- **Oppilaitoksen tarkastaminen ja sen jatkotoimet ovat yhteisöllistä opiskeluhooltotyötä**
- Yhteisöllisen työn suunnitteluun ja kehittämiseen sekä tehdyn työn arvioimiseen tarvitaan tarkastuksessa kertyvää tietoa

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

OHJAUS

Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos

Opas ympäristön ja yhteisön
monialaiseen tarkastamiseen

Marke Hietanen-Peltola
Ulla Korpilahti
(toim.)

7 | 2015

Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos –opas (THL ohjaus 7/2015)

- Tarkoituksena on lisätä ja tukea monialaista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä toiminnan koordinaatiota.
 - Tehdään eri toimijoiden rooli näkyväksi ja tunnetuksi, edistetään työnjaosta sopimista ja voimavarojen tarkoituksenmukaista käyttöä
 - Vahvistetaan tarkastusten oikeaa sisältöä
- Yhteistyössä
 - THL
 - STM
 - OPH
 - Kuntaliitto
 - OAJ
 - TTL

Monialainen tarkastusmalli

- Keino vastata yhteiseen velvoitteeseen
- Hyödyttää kaikkia osapuolia
 - antaa paremman kokonaiskuvan
 - säästää aikaa ja kustannuksia
 - Korvaa osittain eri tahojen ”yksin” tekemiä tarkastuksia, kuten työpaikkaselvitykset, työsuojeluselvitykset ym.
 - Ei kaikilta osin pysty poistamaan erillisten tarkastusten tarvetta

Tarkastuksen sisältö

Oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastus

Yhteisön hyvinvointi

- Psykososiaalinen hyvinvointi
- Opiskelun ja koulunkäynnin järjestäminen hyvinvointia tukevasti
- Ehkäisevä päihdetyö
- Liikunnallisuuden ja ergonomian edistäminen
- Terveellisten ruokailutottumusten edistäminen

Terveellisyys ja turvallisuus kiinteistössä

- Rakennus ja sisätilat
- Esteettömyys
- Piha ja liikenne

Turvallisuuden edistäminen

- Turvallisuuden edistäminen yhteisössä ja ympäristössä
- Tapaturmien ehkäisy
- Paloturvallisuus ja pelastautuminen

Opiskeluhoolto ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tukena

- Opiskeluhoollon monialaisen yhteistyön rakenteet
- Yhteisöllinen työ
- Opiskeluhoollon palvelut

Oppaassa on eri sisältöjen osalta avattu huomioitavia asioita, esim.

Ehkäisevä päihdetyö:

Tarkastuksessa huomioidaan:

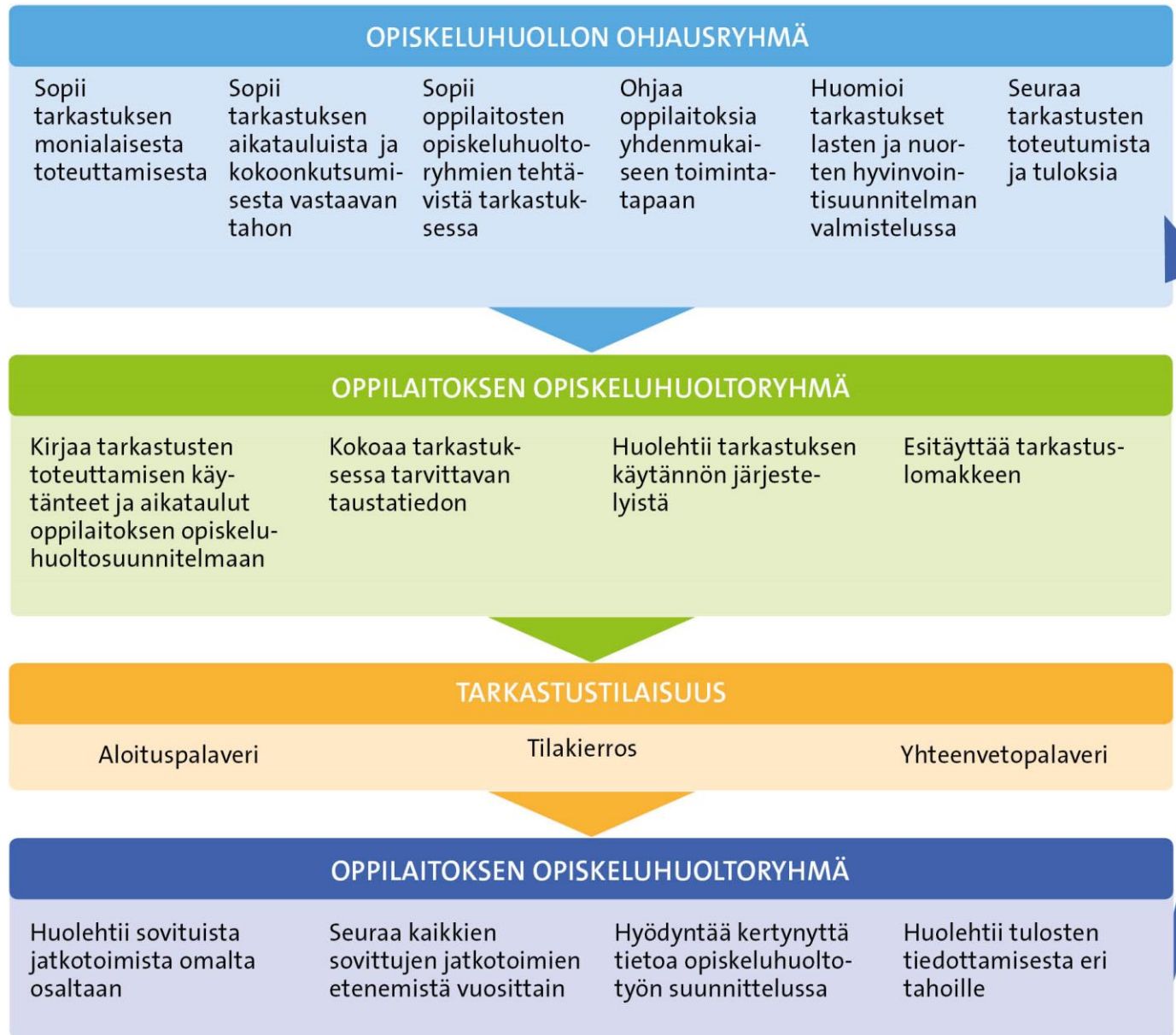
- päihdetilanteen seurantakäytännöt
- yhteiset kirjatut käytännöt ja toimintamallit
 - päihteettömyyden ja savuttomuuden edistämiseksi
 - oppilaitoksen alueella havaittuun päihteiden käyttöön ja tupakointiin puuttumiseksi
 - varhaisen puuttumisen menetelmien hyödyntämiseen sekä käytön seurantaan ja hoitoon ohjaukseen
 - yhteisistä toimintatavoista tiedottamiseen ja uusien työntekijöiden perehdyttämiseen
- yhteisöllisten ehkäisevän päihdetyön menetelmien suunnitelmallinen käyttö, esimerkiksi tapahtumat ja teemapäivät tai -viikot
- oppilaiden, opiskelijoiden ja vanhempien osallisuus ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteutuksessa
- työterveyshuollon ajantasainen päihdeohjelma tai vastaava toimintamalli.

Tarkastuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistuvat tahot

Monialaisen tarkastustoiminnan käynnistäminen ja eteneminen vaiheittain

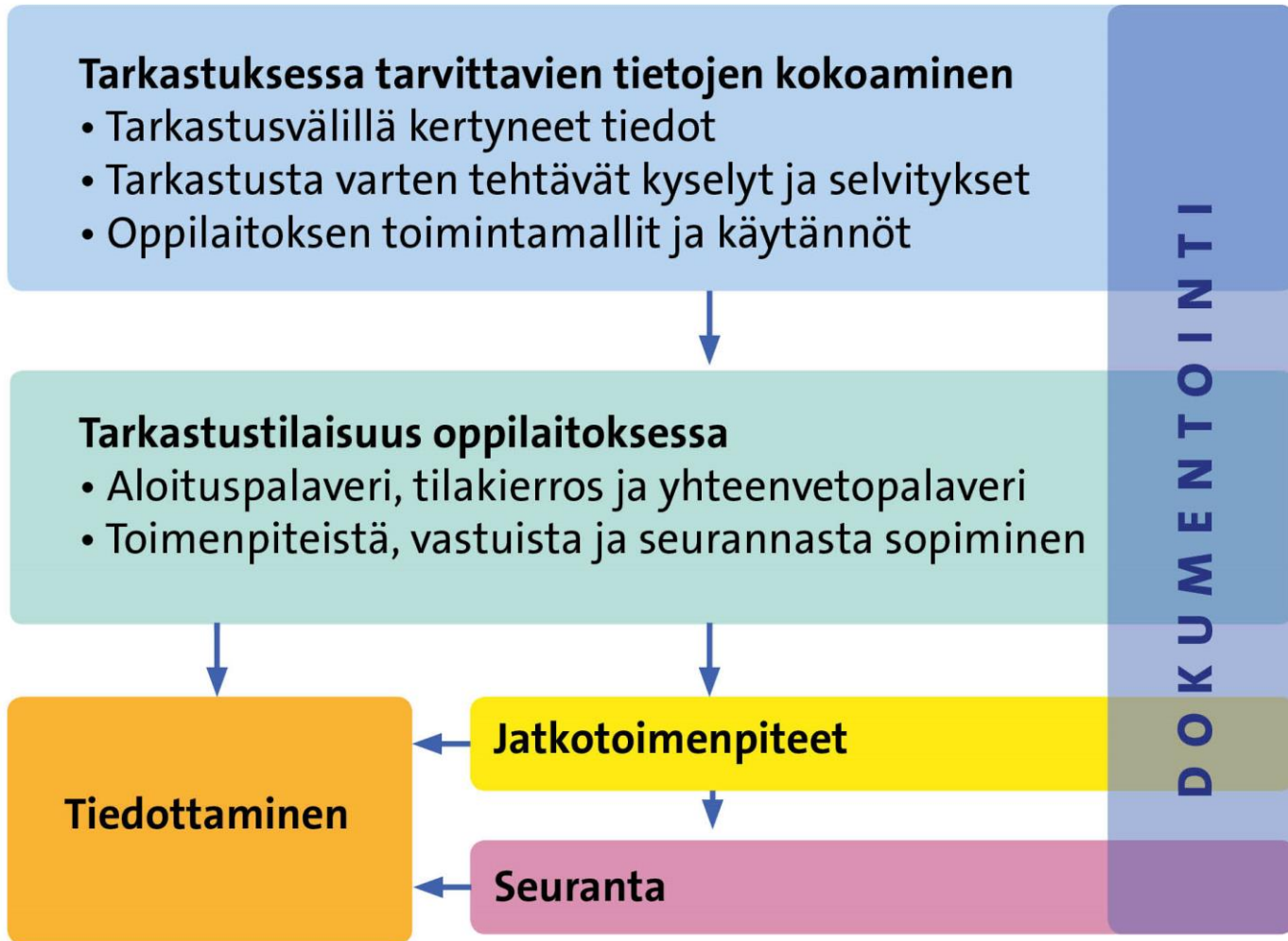
- perusopetus, lukiot ja ammatilliset oppilaitokset

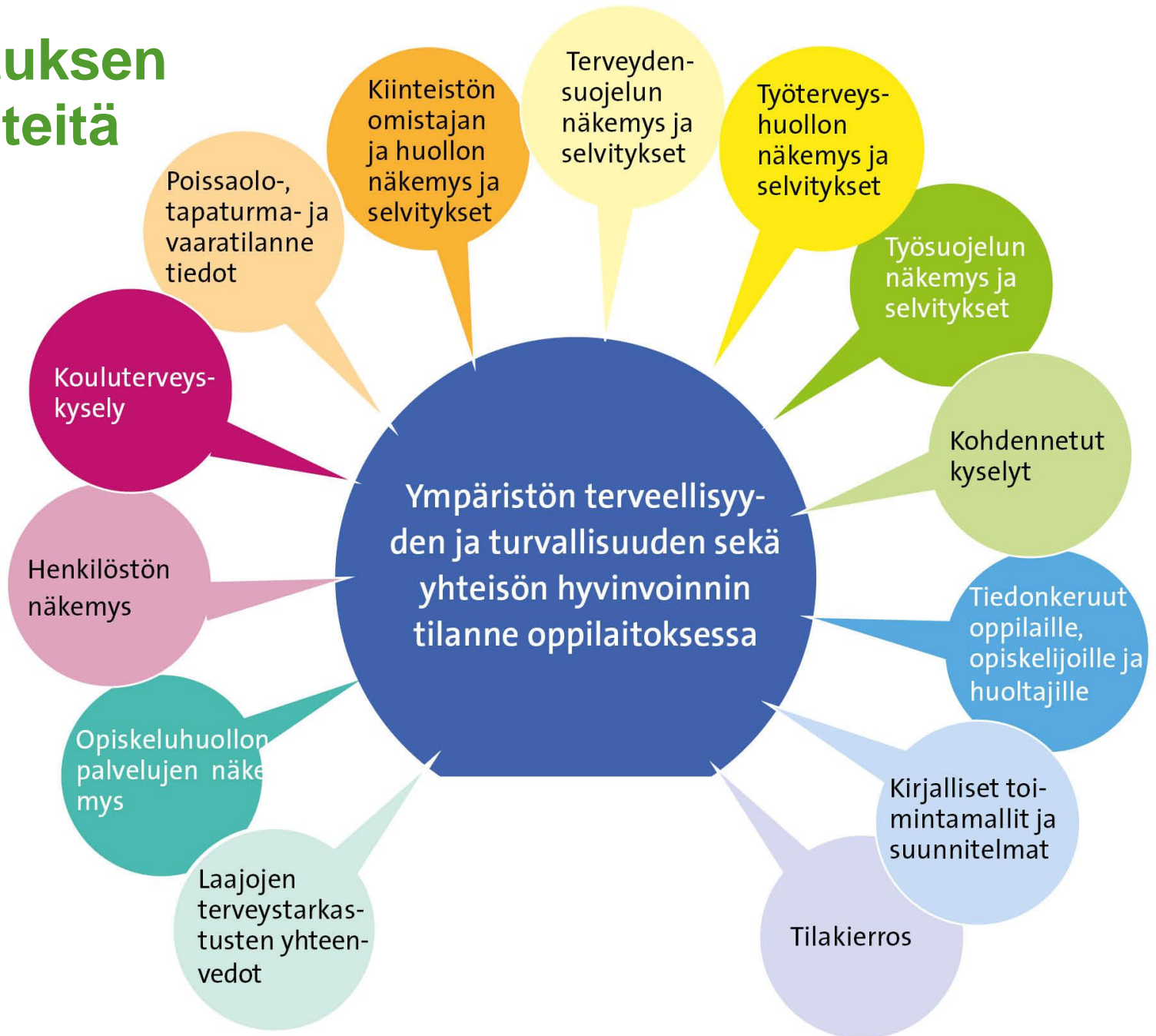
Korkeakoulut

- **Oppilaitoksen johto, opiskeluterveydenhuollosta vastaava viranomainen sekä sijaintikunnan terveydensuojeluviranomainen** sopivat tarkastustoiminnasta
 - Oppilaitoksen johto määrittää oppilaitoksen vastuutahot ja tiedottaa toiminnasta oppilaitoksen sisällä
- Oppilaitoksessa toimiva **opiskelijan hyvinvointityöryhmä** tms. osallistuu tarkastuksen työskentelyyn
- Toimintaa käynnistettäessä tarvitaan yhteinen tapaaminen, jossa sovitaan oppilaitoksen ja opiskeluterveydenhuollon kesken työnjaosta, käytänteistä, vastuista jne.

Tarkastuksen kokonaisuus

Tarkastuksen tietolähteitä

Oppilaitoksen tarkastustilaisuus

Aloituspalaveri

- Käydään läpi edellisen tarkastuksen pöytäkirja
- Käydään läpi eri tahojen tekemät toimenpiteet, selvitykset ja mittaukset
- Huomioidaan oppilaiden, opiskelijoiden, henkilöstön ja huoltajien havainnot
- Täytetään tarkastuslomakeen esitiedot
- Suunnitellaan tilakierroksen kulku

Tilakierros

Tilat valitaan

- Aloituspalaverissa esiin tulleiden asioiden mukaisesti
- Otosperusteisesti
- Eriyisen riskin perusteella.

Yhteenvetopalaveri

- Kootaan yhteen ja kirjataan tilakierroksella tehdyt havainnot
- Kootaan yhteen ja kirjataan yhteisön hyvinvoinnista kertyneet tiedot ja havainnot
- Sovitaan tarvittavista jatkotoimenpiteistä, vastuutahoista ja seurannasta
- Täydennetään tarkastuslomake loppupäätelmien ja jatkotoimien osalta

Dokumentointi

- Tarkastuksiin on kehitetty **sähköiset yhteenvetolomakkeet**, jotka kokoavat oppilaitoksen näkökulmasta yhteen kaikki tarkastuksen sisällöt
- Lomakkeet ohjaavat myös kiinnittämään huomiota tarvittaviin asioihin
- Peruskouluihin, lukioihin ja ammattikouluihin tarkoitettu lomake on THL:n lapset, nuoret ja perheet aihe sivustolla www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lomakkeet/lomakkeet_koulu_ja_opiskeluterveydenhuoltoon
- Korkeakouluissa käytetään YTHS:n lomaketta www.yths.fi/terveystieto_ ja_tutkimus/yhteisoterveys/opiskeluymparisto
- Lisäksi tarkastukseen osallistuvat tahot laativat omia asiakirjojaan siten, että kunkin tahon ohjeet ja velvoitteet tulevat täytetyksi

Tuloksista tiedottaminen

- Tulosten tiedottamisesta sovitaan oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmässä tai opiskelijan hyvinvointityöryhmässä (kuka, mitä, miten)
- Pyritään **mahdollisimman avoimeen ja laajaan tiedottamiseen**
- Tiedotettava ainakin:
 - Opiskelijoille
 - Huoltajille
 - Henkilöstölle
 - Opiskeluhuollon ohjausryhmälle tms.
 - Oppilaitoksen johtoryhmälle tms.
 - Opiskelijakunnalle & vanhempainyhdistyksille
 - Yhteistyökumppaneille

Jatkotoimenpiteet ja seuranta

- Tarkastustilanteen yhteenvetopalaverissa sovitaan:
 - tarvittavista jatkotoimista
 - vastuutaho
 - seuranta
- Seuranta dokumentoidaan
- Oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmä tai korkeakoulun hyvinvointityöryhmä
 - palaa tarkastusdokumenttiin viimeistään vuoden kuluttua tarkastuksesta
 - toteaa jatkotoimien etenemisen tilanteen
 - on tarvittaessa yhteydessä sovittuihin vastuutahoihin
- Opiskeluterveydenhuolto osallistuu seurantaan ja on tarvittaessa aloitteellinen seurantatilaisuuden järjestämiseksi.
- Jatkotoimista ja seurannasta on myös tiedotettava

Eri toimijoiden roolit ja tehtävät

- **Rehtori tai oppilaitoksen johtaja**
 - vastaa opiskelun järjestelyistä sekä opiskelu- ja työympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.
- **Opiskeluterveydenhuolto**
 - Huolehtii tarkastusten ja seurannan säännöllisestä toteutumisesta yhdessä muiden toimijoiden kanssa osana oppilaitoksen yhteisöllistä opiskeluhuoltoa tai hyvinvointityötä
 - Tuo tarkastukseen tietoa opiskelijoiden terveydestä sekä yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilanteesta
 - Arkistoi tarkastuksen yhteenveto- ja seurantadokumentit
 - Myös yhteydenotot eri toimijoihin ja viranomaisiin on hyvä kirjata
 - Kirjaa AvoHILMO Spat 1332 –koodin tarkastustilaisuudesta
 - Tuo terveydenhuollon sekä terveyden- ja hyvinvoinninedistämisen näkökulmat tarkastukseen

Eri toimijoiden roolit ja tehtävät

- **Terveydensuojelu**
 - Arvioi ja valvoo oppilaitosten olosuhteita, toimintaa ja tilojen kuntoa sekä terveystarpeita
 - Antaa tarvittaessa määräyksiä terveystarpeiden selvittämiseksi tai poistamiseksi
- **Työsuojelu** tuo tietoa ja havaintoja omasta näkökulmastaan sekä tehdyistä työsuojelutarkastuksista.
- **Työterveyshuolto** välittää tarkastukseen työpaikkaselvityksessä saatua yleistä tietoa työympäristön olosuhteista ja henkilöstön hyvinvoinnista.
- **Kiinteistön omistaja** vastaa kiinteistön ja rakennusten ylläpidosta, hoidosta ja huollosta sekä todettujen puutteiden korjauksesta.

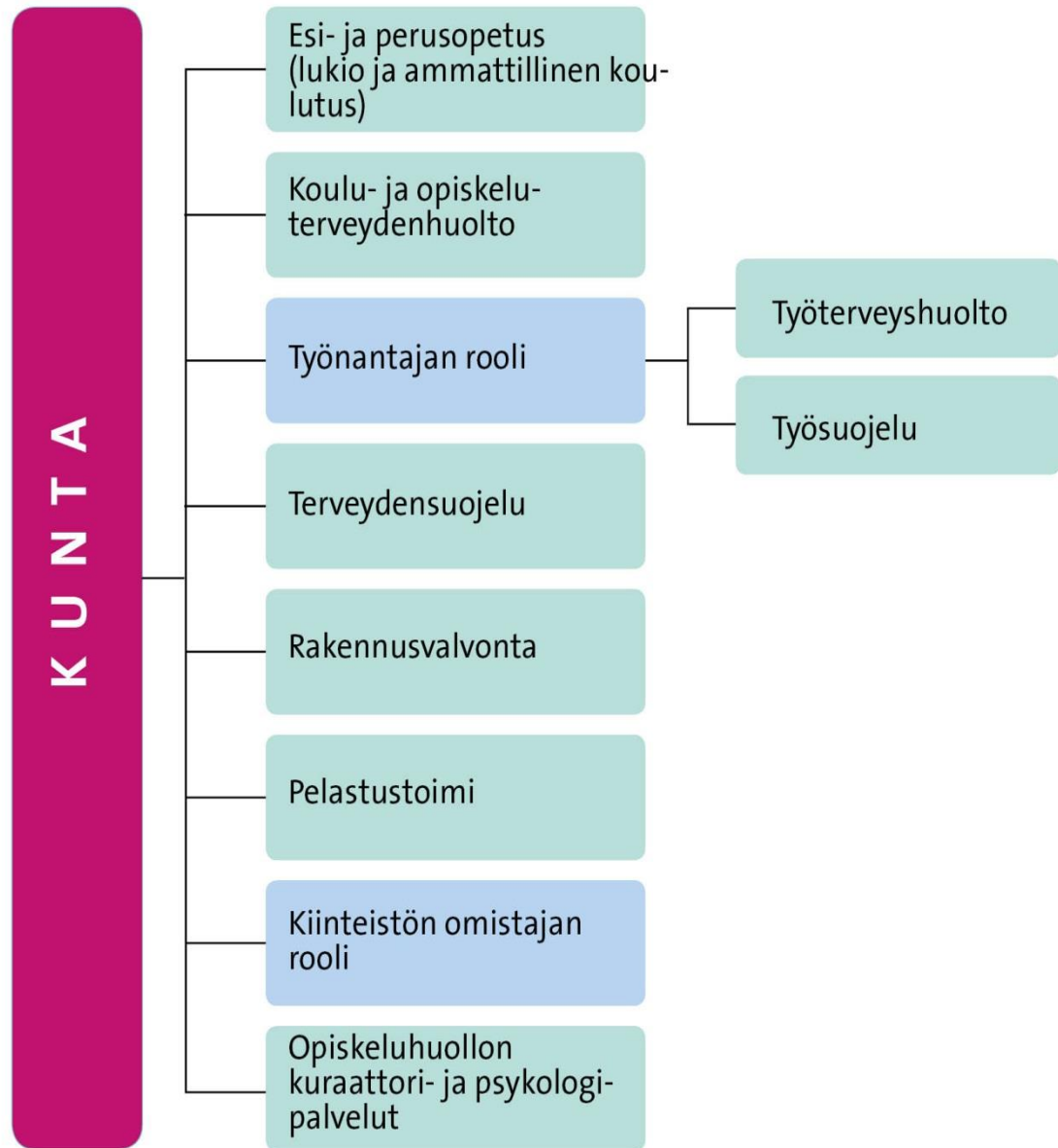
Eri toimijoiden roolit ja tehtävät

- **Opettajat** tuovat tarkastukseen tietoa terveellisyyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia edistävästä ja vaarantavista tekijöistä sekä opiskelijoiden tuen tarpeista
- **Psykologeilla ja kuraattoreilla** on tietoa opiskelijoiden sekä yhteisön hyvinvoinnista ja tuen tarpeista.
- **Opiskelijat** otetaan mukaan monin eri tavoin
 - Mukana opiskeluhuoltoryhmässä/korkeakoulun hyvinvointityöryhmässä, tarkastustilaisuuksissa
 - Kyselyt ja selvitykset ennen tarkastusta, mahdollisuus näkemysten ja mielipiteiden antoon
 - Oppilaskunnat ja ylioppilaskunnat mukaan kyselyjen toteuttamiseen, tulosten tulkintaan ja tiedottamiseen
- **Huoltajat** tärkeitä toimijoita myös toisella asteella
 - Kyselyt ennen tarkastusta

Mukaan tarkastustilanteeseen

- **Monet tarkastukseen liittyvät viranomaistehtävät ovat kunnan vastuulla**

Kiitos!

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

OHJAUS

Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos

Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen

Marke Hietanen-Peltola
Ulla Korpilahti
(toim.)

7 | 2015

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS